

UDK: 303.446:368.121.7:665.94:368.5:339(497.11)

Dr Gordana Đ. Radović¹

KOMPARATIVNA ANALIZA POSEBNIH USLOVA ZA OSIGURANJE BILJNE PROIZVODNJE NA TRŽIŠTU POLJOPRIVREDNOG OSIGURANJA U SRBIJI

PREGLEDNI RAD

Apstrakt

Osiguranje biljne proizvodnje, odnosno useva i plodova u Srbiji realizuje se na dobrovoljnoj osnovi, na bazi opštih i posebnih uslova osiguranja koje definišu osiguravajuća društva (osiguravači) u skladu sa Zakonom o osiguranju. Cilj rada je analiza ponude za osiguranje biljne proizvodnje na tržištu poljoprivrednog osiguranja u Srbiji kako bi se ustanovilo da li je ponuda ove vrste osiguravajuće zaštite uzrok njene nedovoljne razvijenosti u domaćim uslovima. U tu svrhu u radu će se, komparativnom metodom istraživanja porediti i analizirati posebni uslovi za osiguranje biljne proizvodnje, to jest za osiguranje useva i plodova četiri najznačajnija osiguravača u domenu tih osiguranja na domaćem tržištu. Na osnovu realizovanog istraživanja, može se zaključiti da na tržištu poljoprivrednog osiguranja u Srbiji postoji zadovoljavajuća ponuda za biljnu proizvodnju, što znači da se razlozi za nedovoljnu razvijenost ovog osiguranja ne nalaze na strani ponude, već, kao i kod većine drugih vrsta osiguranja na domaćem tržištu, na strani tražnje, koju stoga treba podstaći i razvijati.

Ključne reči: osiguranje biljne proizvodnje, posebni uslovi za osiguranje, tržište poljoprivrednog osiguranja, osiguranje u Srbiji

1. Uvod

Osnovna obeležja biljne proizvodnje leže u činjenicama da je sredstvo za proizvodnju zemljište, da je predmet proizvodnje biljka te da su faktori proizvodnje

¹ Naučni saradnik, direktor „Dnevnik-Poljoprivrednika“ AD Novi Sad

I-mejl: gordana.radovic09@gmail.com

Rad je primljen: 1. 3. 2018.

Rad je prihvaćen: 11. 3. 2018.

čovjek i priroda. Prema biljnoj vrsti koja se gaji, biljna proizvodnja deli se na ratarstvo, povrtarstvo, voćarstvo i vinogradarstvo.²

Osiguranje biljne proizvodnje, to jest useva i plodova, postoji već skoro tri veka. Usevi i plodovi u Evropi su se prvo osiguravali od rizika grada. Ovo osiguranje najranije se pojavilo u Nemačkoj, 1719. godine, u Francuskoj, 1802, a u Velikoj Britaniji postoji od 1840. godine. Osiguranje biljne proizvodnje od rizika grada počelo je da se primenjuje u Americi, odnosno u Sjedinjenim Američkim Državama tek 1870. godine.³ Danas, na globalnom nivou, osiguranje biljne proizvodnje čini oko 90 odsto ukupne premije osiguranja poljoprivrede.⁴

Osiguranje biljne proizvodnje, kao vid obezbeđenja, pruža ekonomsku zaštitu za jednogodišnje ili višegodišnje biljke, bez obzira na to da li su oni glavni usevi, podusevi ili postrni usevi. Osigurati se mogu ratarski, povrtarski usevi, voćnjaci, vinogradi, sadni materijal, cveće i ukrasno bilje, kao i mladi šumski zasadi. Osigurati se mogu čak i biljne vrste koje se ne uzgajaju, već rastu slobodno u prirodi, kao što su topola i trska. Bez obzira na to da li su posredi jednogodišnji ili višegodišnji zasadi, osigurava se samo jednogodišnji rod. Predmet osiguranje je, uglavnom, plod, ali to mogu da budu i drugi delovi biljke (cvet, stablo, list ili koren).

U literaturi je rasprostranjeno mišljenje da je osiguranje biljne proizvodnje jedno od najrizičnijih osiguranja i zbog toga se osiguravajuća zaštita pruža samo za ograničen broj rizika.⁵ U savremenim uslovima sve je veća potreba za osiguranjem biljne proizvodnje usled aktuelnih klimatskih promena, koje znatno utiču na ovu proizvodnju. Klimatske promene pak zahtevaju promene u tehnologiji proizvodnje, a važno mesto u programu zaštite od opasnosti povezanih s promenama klime, kao što su poplave ili suše, imaju programi osiguranja. Njihov obuhvat i dostupnost poljoprivrednicima često se razlikuju od zemlje do zemlje.⁶ Grupa autora (Žarković i dr, 2016) ističe rizik od suše kao globalni aktuelni problem poljoprivredne proizvodnje. Oni navode da je taj rizik obuhvaćen osiguravajućom zaštitom u srazmerno malom broju zemalja, i to tamo gde je država direktno uključena u subvencionisanje katastrofalnih šteta i u njihovo osiguranje odnosno reosiguranje.⁷

U osnovne osigurljive rizike biljne proizvodnje ubrajaju se grad, požar i grom. Rizik od grada najzastupljeniji je i po učestalosti, ali i po težini posledica. Procena je da

² Priručnik za praksu u osiguranju i reosiguranju DDOR „Novi Sad“, Financing centar, Novi Sad, 1996, str. 245.

³ „Swiss Re“ (2011): *Product innovation in non-life insurance markets*, Sigma, Vol. 4, p. 1.

⁴ Ramiro Iturrioz, *Agricultural Insurance*, Example Series on Insurance, Washington, DC, 2009, p. 11.

⁵ Miroslava Petrevska, Bruno Toscano, Dragiša Milošev, *Osiguranje biljne proizvodnje*, Beoknjiga, Beograd, 2010, str. 1.

⁶ Mannava V. K. Sivakumar, Raymond P. Motha, *Managing weather and climate risks in agriculture*, Springer Verlag Berlin and Heidelberg, Berlin, Germany, 2010, p. 536.; Hermann Lotze-Campen, *Climate change, population growth, and crop production: An overview*, In: Shyam Singh Yadav et al. (Eds.), *Crop adaptation to climate change*, Wiley, Hoboken, NJ, 2011, p. 9.

⁷ Nebojša Žarković, Jova Miloradić, Slobodan Samardžić, „The Risk of Drought in Crop Production Insurance“, *Economics of Agriculture*, 63 (4) 2016, 2016, p. 1301.

u Srbiji 90 procenata osiguranja biljne proizvodnje čini osiguranje od rizika grada. Dopunski osigurljivi rizici biljne proizvodnje jesu oluja, poplava, prolećni i jesenji mraz.⁸ Osiguranje biljne proizvodnje, to jest useva i plodova, može da se zaključi za svako dopunsko osiguranje posebno, ali uz uslov da je prethodno zaključeno osiguranje od osnovnih rizika.

Prema aktuelnim podacima, u Srbiji je najzastupljenije osiguranje biljne proizvodnje od osnovnih rizika, a za osiguranje od dopunskih rizika ne postoji znatniji interes, za šta je razlog nepovoljan ekonomski položaj poljoprivrede, odnosno većine individualnih poljoprivrednih gazdinstava.⁹

2. Metodologija

Cilj rada je analiza ponude za osiguranje biljne proizvodnje na tržištu poljoprivrednog osiguranja u Srbiji kako bi se ustanovilo da li je ponuda ove vrste osiguravajuće zaštite uzrok njegove nedovoljne razvijenosti u domaćim uslovima. U tu svrhu u radu će se komparativnom metodom istraživanja porediti i analizirati posebni uslovi za osiguranje biljne proizvodnje, odnosno useva i plodova četiri najznačajnija osiguravača u ovoj vrsti osiguranja na domaćem tržištu.

U tu svrhu analiziraće se uslovi koji se nalaze u ponudi četiri osiguravajuća društva koja zbirno pokrivaju gotovo celokupno tržište poljoprivrednog osiguranja u Srbiji. Osiguravači čiji su uslovi osiguranja predmet istraživanja u ovom radu su sledeći: „Dunav osiguranje“ a.d.o., Beograd; DDOR „Novi Sad“ a.d.o., Novi Sad; „Triglav osiguranje“ a.d.o., Beograd i „Đenerali osiguranje Srbija“ a.d.o., Beograd.

3. Rezultati istraživanja

Na tržištu poljoprivrednog osiguranja u Srbiji veoma je raznovrsna ponuda za osiguranje biljne proizvodnje, to jest useva i plodova. To osiguranje realizuje se na dobrovoljnoj osnovi, na bazi opštih i posebnih uslova osiguranja, koje definišu osiguravajuća društva (osiguravači) u skladu sa Zakonom o osiguranju.

Opštim uslovima regulišu se najznačajniji delovi ugovora o osiguranju. Posebni uslovi za osiguranje biljne proizvodnje zaključuju se za osiguranje od pojedinih vrsta rizika (opasnosti). Osnovna karakteristika svih vrsta posebnih uslova jeste da podrazumevaju prethodno zaključenje osnovnog osiguranja, dakle onog koje se tiče useva i plodova u skladu sa opštim uslovima osiguranja.

⁸ Priručnik za obuku za polaganje stručnog ispita za sticanje zvanja ovlašćenog posrednika i ovlašćenog zastupnika u osiguranju, Privredna komora Srbije, Beograd, 2015, str. 397.

⁹ Gordana Radović, *Poljoprivredno osiguranje kao moguća vrsta obaveznog osiguranja u Republici Srbiji*, Doktorska disertacija, Univerzitet „Džon Nežbit“, Beograd, Fakultet za poslovne studije, Beograd, 2016, str. 215–220.

3.1. Posebni uslovi osiguranja

Posebni uslovi za osiguranje biljne proizvodnje u ponudi četiri analizirana osiguravajuća društva, koja su i najznačajnija u ovoj vrsti osiguravajuće zaštite na domaćem tržištu, obuhvataju sledeće *posebne uslove*: (1) za osiguranje useva i plodova od prolećnog mraza; (2) za osiguranje useva i plodova od poplava; (3) za osiguranje useva i plodova od oluje; (4) za osiguranje useva i plodova od rizika suše; (5) za osiguranje useva i plodova od rizika prekomernih padavina; (6) za osiguranje useva i plodova od rizika gubitka prihoda; (7) za osiguranje useva i plodova od opasnosti zimskog mraza; (8) za osiguranje useva i plodova u staklencima i plastenicima; (9) za osiguranje semenskog kukuruza od gubitka semenskog kvaliteta usled jesenjeg mraza; (10) za osiguranje useva i plodova posle izvršene žetve, odnosno berbe; (11) za eksperimentalno osiguranje uljane repice od zimskog izmrzavanja; (12) za osiguranje useva i plodova od gubitka semenskog kvaliteta; (13) za osiguranje stonog grožđa od gubitka količine i kvaliteta; (14) za osiguranje plodova voća od gubitka količine i kvaliteta; (15) za osiguranje stabala voćaka i čokota vinove loze – zasada u rodu; (16) za osiguranje stabala voćaka i čokota vinove loze – mladih zasada do stupanja u rod.

Posebni uslovi za osiguranje biljne proizvodnje, koji se nalaze u ponudi četiri najznačajnija osiguravača na tržištu poljoprivrednog osiguranja u Srbiji, predmet su komparativne analize, realizovane u ovom radu.

3.1.1. Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od prolećnog mraza

U posebnim uslovima za osiguranje DDOR „Novi Sad“ navodi se da su *predmet osiguranja* usevi i plodovi koji se osiguravaju po opštim uslovima za osiguranje useva i plodova.¹⁰

Osigurane opasnosti (rizici) predstavljaju štete prouzrokovane oštećenjem ili uništenjem osiguranih useva i plodova usled izmrzavanja od prolećnog mraza. Prema posebnim uslovima „Triglav osiguranja“, a na isti način propisano je i u posebnim uslovima DDOR „Novi Sad“, pod prolećnim mrazom smatra se pad temperature vazduha ispod 0° C, koji nastupa u periodu od 1. marta do 31. maja. Ostvarenje navedenog rizika dokazuje se podacima sa meteoroloških instrumenata instaliranih u osiguranom objektu, ili na osnovu karaktera oštećenja na osiguranim usevima i plodovima, odnosno na biljkama koje se nalaze u neposrednoj blizini.¹¹

Početak i prestanak obaveze osiguravača. Početak i prestanak obaveze osiguravajućeg društva da plati naknadu iz osiguranja za štete od prolećnog mraza na identičan način određeni su i kod DDOR „Novi Sad“ i kod „Triglav osiguranja“.

¹⁰ DDOR „Novi Sad“ a.d.o., Novi Sad, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od prolećnog mraza*, član 1.

¹¹ „Triglav osiguranje“ a.d.o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od prolećnog mraza*, član 2.

Obaveza osiguravača počinje 10. dana u 00.00 časova od dana koji je u polisi osiguranja naznačen kao početak osiguranja. Međutim, postoje i izuzeci. Obaveza osiguravača nastupa kod: (a) voća – ne pre 15. marta; (b) vinograda, malina i hmelja – ne pre 1. marta; (c) voćnog, loznog i šumskog sadnog materijala, ukrasnog šiblja i mladih šumskih kultura – ne pre 1. marta; (d) povrća, duvana i cveća – ne pre 1. maja, osim primorskih područja gde obaveza osiguravača počinje 15. aprila; (e) ostalih useva i plodova – ne pre 1. marta.¹² Obaveza osiguravača prestaje 31. maja u 00.00 časova.

Uslovi za zaključenje osiguranja su, takođe, na isti način regulisani kod oba osiguravajuća društva U skladu s njima, osiguranje od prolećnog mraza uslovljeno je zaključenjem ugovora o osiguranju od osnovnih opasnosti, po opštim uslovima za osiguranje useva i plodova, izuzev ukoliko su ovi zaštićeni protivgradnom mrežom. Ova vrsta osiguranja može da se zaključi tokom trajanja vegetacije, osim dugogodišnjih zasada, kod kojih se osiguranje može zaključiti do 1. marta svake godine.¹³

3.1.2. Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od poplava

Predmet osiguranja su usevi i plodovi koji se osiguravaju po opštim uslovima za osiguranje useva i plodova. U skladu s posebnim uslovima DDOR „Novi Sad“, predmet osiguranja ne mogu da budu usevi i plodovi na močvarnim zemljištima, zemljištima između reka i nasipa, kao i na zemljištima koja nemaju odbrambene nasipe, te se na njima usevi i plodovi redovno plave.¹⁴

Osigurana opasnost je rizik od poplave, što znači da je osiguravajuće društvo u obavezi da nadoknadi štete koje su prouzrokovane oštećenjem ili uništenjem osiguranih useva i plodova od poplava. U posebnim uslovima „Dunav osiguranja“ definisano je da se pod poplavom podrazumeva „stihijsko, neočekivano plavljenje terena usled bujica, izlivanja reka iz korita, kanala i provale odbrambenih nasipa ili brana.“¹⁵ Prema posebnim uslovima „Triglav osiguranja“, propisano je da osiguravač nije u obavezi da plati naknadu iz osiguranja za štete koje nastanu od drugih prekomernih voda, kao što su podzemne vode, produžene kiše ili procurivanje nasipa usled nefunkcionalnih kanala za odvodnjavanje, ili pak zbog namernog rušenja kanala i nasipa. Takođe, osiguravajuće društvo nije u obavezi da naknadi štete nastale realizacijom naredbi nadležnog organa izdatih povodom pojedinih situacija u vezi sa stanjem voda, osim ukoliko su ove izdate uz saglasnost osiguravača u cilju sprečavanja daljeg plavljenja, to jest povećanja štete na usevima i plodovima.¹⁶

¹² Ibid, član 4.

¹³ DDOR Novi Sad a.d.o., Novi Sad, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od prolećnog mraza*, član 3.

¹⁴ DDOR Novi Sad, a.d.o., Novi Sad *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od poplava*, član 2, tačka 3.

¹⁵ Dunav osiguranje a.d.o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od poplava*, član 2, tačka 1.

¹⁶ Triglav osiguranje a.d.o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od prolećnog mraza*, član 2, tačka 2.

Početak obaveze osiguravača kod useva nastupa od momenta završetka setve, a kod plodova od momenta završetka sadnje. Prestanak obaveze osiguravača u skladu je sa opštim uslovima za osiguranje useva i plodova.¹⁷

Analizirani posebni uslovi za osiguranje useva i plodova četiri najznačajnija osiguravača koja posluju na domaćem tržištu propisuju da se polisa osiguranja za zaštitu od poplava može zaključiti do početka setve ili sadnje, a za dugogodišnje zasade i višegodišnje kulture do 1. marta svake godine, i to ukoliko u vreme podnošenja zahteva za osiguranje ne postoji neposredna opasnost od poplave. Osiguranik je dužan da osigura sve površine pod usevima i plodovima iste vrste, a zaključenje ovog posebnog osiguranja moguće je ukoliko su usevi i plodovi osigurani od osnovnih opasnosti po opštim uslovima za osiguranje, izuzev ako su usevi i plodovi zaštićeni protivgradnom mrežom.

Obaveze osiguranika odnose se na prevenciju nastanka osiguranog događaja.

3.1.3. Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od oluje

Predmet osiguranja su usevi i plodovi koji se osiguravaju po opštim uslovima za osiguranje useva i plodova.

Osigurana opasnost jeste rizik od oluje, što znači da je osiguravajuće društvo u obavezi da plati naknadu šteta koje nastaju na usevima i plodovima usled nastupanja osiguranog događaja, u ovom slučaju prouzrokovanog olujom. U literaturi se oluja definiše kao „kretanje vazдушnih masa, odnosno vetar jačine 17,2 m/sek. i više“.¹⁸ Ostvarenje rizika od oluje dokazuje se izveštajem hidrometeorološke službe o brzini vetra ili podacima sa meteoroloških instrumenata instaliranih na osiguranom objektu.¹⁹ Ostale odredbe vezane za osiguranu opasnost slične su kod analiziranih ponuda sva četiri osiguravača.

Uslovi za zaključenje ugovora su identični, prema analiziranim uslovima osiguravajućih društava. Osiguranje od oluje može da se zaključi za strna žita do 15. maja, a za ostale useve do 15. juna.

3.1.4. Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od rizika suše²⁰

Na domaćem tržištu poljoprivrednog osiguranja, pokriće rizika od suše nalazi se samo u ponudi „Đenerali osiguranja“. To osiguravajuće društvo počelo je da osigurava useve i od rizika suše od 2013. godine kako bi izašlo u susret zahtevima poljoprivrednih subjekata uslovljenih klimatskim promenama i pojavom globalnog zagrevanja.

¹⁷ „Dunav osiguranje“ a.d.o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od poplava*, član 5.

¹⁸ Nebojša Žarković, *Pojmovnik osiguranja*, Skonto, Novi Sad, 2013, str. 252.

¹⁹ „Triglav osiguranje“ a.d.o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od oluje*, član 2.

²⁰ „Đenerali osiguranje Srbija“ a.d.o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od rizika suše*.

Predmet osiguranja ne mogu da budu plodovi, već samo usevi: (a) merkantilni i semenski kukuruz; (b) merkantilna i semenska soja; (c) merkantilna šećerna repa.

Osigurana opasnost je rizik od suše, pod kojim se podrazumeva umanj enje merodavne količine padavina u odnosu na njihovu merodavnu višegodišnju količinu.

Smatra se da je *osigurani slučaj* nastao realizacijom osigurane opasnosti od suše i ispunjenjem oba od navedenih uslova: (1) da je u određenoj zoni rizika od suše zabeležena merodavna količina padavina niža od merodavne višegodišnje količine padavina za više od 30 odsto; (2) da je došlo do umanjenja ugovorenog prinosa po jedinici površine za više od 10 odsto usled umanjenja merodavne količine padavina u odnosu na njenu merodavnu višegodišnju količinu.

Trajanje osiguranja – osiguranje od rizika suše može da se zaključi: (a) za merkantilnu šećernu repu do 30. aprila tekuće godine; (b) za merkantilni semenski kukuruz do 10. maja tekuće godine; (c) za merkantilnu semensku soju do 31. maja tekuće godine.

U uslovima osiguranja navedeno je i da osiguravač, u zavisnosti od pomeranja optimalnih rokova setve zbog klimatskih promena, može i da produži rokove za osiguranje navedenih useva. Obaveza osiguravača važi od isteka 24. časa dana naznačenog na polisi kao dana kad osiguranje počinje (ukoliko je blagovremeno plaćena premija osiguranja), a završava se istekom 24. časa dana naznačenog na polisi kao dana kad osiguranje ističe.

Osnovicu za obračun premije po jedinici površine predstavlja ugovorena vrednost osiguranog useva po jedinici površine, koja se izračunava kao proizvod ugovorenog prinosa i cene po jedinici mase u vreme zaključenja ugovora, i to za svaki predmet osiguranja pojedinačno.

Osiguranje od rizika suše, i pored postojanja tražnje, ne nalazi se u ponudi drugih osiguravača koji posluju na tržištu poljoprivrednog osiguranja u Srbiji. Razlog tome je činjenica da se osiguravačima ne isplati da pokrivaju ovaj rizik s obzirom na to da su, ako se ostvari osigurana opasnost, potrebna znatna finansijska sredstva za odštetu. Stoga osiguravajuća društva smatraju da bi naknadu štete od rizika suše trebalo podeliti između osiguravača i države.²¹

3.1.5. Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od rizika prekomernih padavina²²

Osiguranje useva i plodova od rizika prekomernih padavina na domaćem tržištu poljoprivrednog osiguranja nalazi se samo u ponudi „Đenerali osiguranja“.

Predmet osiguranja mogu da budu merkantilni i semenski kukuruz, soja, šećerna repa, suncokret, uljana repica i strna žita (pšenica, ječam, ovas i raž).

²¹ *Svet osiguranja*, „Ponuda tanka, a pomalo i nepristojna“, broj 3/2016, 2016, str. 29.

²² „Đenerali osiguranje Srbija“ a.d.o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od rizika prekomernih padavina*.

Osigurane opasnosti su prekomerne padavine, pod kojim se podrazumevaju izrazito visoke količine padavina koje uzrokuju stvaranje vodene mase na osiguranim parcelama.

Za *osigurani slučaj* smatra se da je nastao ukoliko su ispunjena oba navedena uslova – da je merodavna količina padavina viša od 125 mm na određenoj zoni rizika od prekomernih padavina i da je zbog toga došlo do umanjenja prinosa osiguranih useva.

Trajanje osiguranja – osiguranje od ovog rizika ne može da se zaključi posle 30. aprila, osim u slučajevima kada, usled klimatskih karakteristika, dolazi do pomeranja optimalnih rokova setve, o čemu osiguravač donosi posebnu odluku. Početak i završetak obaveze osiguravača, kao i osnovica za obračun premije, definisani su na isti način kao i u posebnim uslovima „Đenerali osiguranja“ za osiguranje useva od rizika suše.

3.1.6. Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od rizika gubitka prihoda²³

„Đenerali osiguranje“ je osiguravajuće društvo koje je na domaćem tržištu poljoprivrednog osiguranja jedino u ponudi ima i osiguranje useva i plodova od rizika gubitka prihoda.

Predmet osiguranja su usevi, merkantilna pšenica i merkantilni kukuruz.

Osigurane opasnosti uključuju rizik od pada cena predmeta osiguranja, odnosno rizik da cena useva bude niža od očekivane. Osiguranje od ovog rizika je moguće, u skladu sa uslovima „Đenerali osiguranja“, samo ukoliko osiguranik ima zaključeno i osiguranje od rizika grada, požara i udara groma, u skladu sa opštim uslovima. Isto važi i osiguranje od rizika suše i oluje, u skladu sa posebnim uslovima ovog osiguravača za određeni predmet osiguranja.

Smatra se da je *osigurani slučaj* nastao u skladu sa predmetnim uslovima osiguranja ukoliko su nastupile osigurane opasnosti, odnosno ukoliko je došlo do umanjenja ugovorenog osiguranog prihoda zbog jedne ili više osiguranih opasnosti i pod uslovom da su ove opasnosti ugovorene polisom osiguranja.

3.1.7. Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od zimskog mraza²⁴

Na domaćem tržištu poljoprivrednog osiguranja jedino „Đenerali osiguranje“ ima u ponudi osiguranje useva od opasnosti zimskog mraza.

Predmet osiguranja mogu biti ozimi usevi: (a) ozima pšenica, ječam, tritikale i raž; (b) ozima uljana repica; (c) ozimo mešano krmno bilje.

²³ „Đenerali osiguranje Srbija“ a.d.o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od rizika gubitka prihoda*.

²⁴ „Đenerali osiguranje“ Srbija a.d.o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od opasnosti zimskog mraza*.

Osigurani rizici su izmrzavanje i podlublivanje, kao posledica delovanja niskih temperatura tokom zimskog doba, u toku trajanja osiguranja. Pod *izmrzavanjem* se podrazumeva nepovoljno delovanje niskih temperatura na useve koji su predmet osiguranja, što za posledicu ima uništenje biljke. Za niske temperature smatraju se one što su ispod kritičnih za pojedine vrste useva u toku trajanja osiguranja. Pod *podlublivanjem* se podrazumeva stvaranje leda u zoni korenovog sistema useva, što za posledicu takođe ima njegovo uništenje.

Osigurani slučaj nastaje kada usled izmrzavanja i/ili podlublivanja na osiguranoj parceli ostane manje od 70 odsto uljane repice u odnosu na ugovoreni optimalni sklop, odnosno manje od 50 odsto biljaka ostalih ozimih useva u odnosu na njihov optimalni sklop. Pod ugovorenim optimalnim sklopom useva podrazumeva se optimalni broj biljaka po jedinici površine za svaku biljnu vrstu na osnovu preporuke nadležnih stručnih institucija i preporuka proizvođača semena. Ovako utvrđen optimalni sklop unosi se u polisu osiguranja za svaki ozimi usev koji je predmet osiguranja.

Trajanje osiguranja – osiguranje od rizika zimskog mraza može da se zaključi do 30. novembra, ali i kasnije, u zavisnosti od optimalnih rokova i klimatskih karakteristika određene godine, sve u skladu s dogovorom sa osiguravačem. Početak i kraj osiguranja isti je kao i kod drugih posebnih uslova za osiguranje useva i plodova, a osiguranik je u obavezi da osigura sve površine pod usevima iste vrste.

Osnovica za obračun premije predstavljaju očekivani prinos i očekivana cena za određeni ozimi usev u trenutku zaključenja polise osiguranja. U slučaju nastupanja osiguranog slučaja, osiguraniku se maksimalno može nadoknaditi 20 odsto od ugovorene osnovice za obračun premije.

Obaveza osiguravača je da osiguraniku plati naknadu iz osiguranja ukoliko se desi osigurani slučaj, i to u visini troškova presejavanja. Ukoliko osiguranik ne izvrši presejavanje do 31. maja tekuće godine, osiguravač ima pravo da traži povraćaj isplaćene naknade iz osiguranja.

3.1.8. Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova u staklencima i plastenicima

Na osnovu rezultata sprovedenog istraživanja, ova vrsta osiguranja zastupljena je samo u ponudi DDOR „Novi Sad“ i „Triglav osiguranja“.

Predmet osiguranja obuhvata useve i plodove koji se osiguravaju u skladu sa opštim uslovima za osiguranje useva i plodova, a gaje se u staklencima i plastenicima, i to ukoliko ovi objekti ispunjavaju uslove, dakle da imaju instalirane termografe u svakoj jedinici većoj od 0,20 hektara, kao i da plastična folija na plastenicima ne bude starija od jedne godine.²⁵

²⁵ DDOR „Novi Sad“ a.d.o., Novi Sad, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova u staklencima i plastenicima*, član 1.

Osigurane opasnosti (rizici) – prema uslovima „Triglav osiguranja“, osiguravajuće društvo u obavezi je da plati naknadu iz osiguranja za štete prouzrokovane oštećenjem ili uništenjem osiguranih useva i plodova od sledećih rizika:²⁶

- 1) mraza, odnosno izmrzavanja useva ili plodova, kao posledice oštećenja staklenika ili plastenika;
- 2) grada, požara, groma, oluje, nagomilavanja snega, leda, grada i vode na stakleniku, odnosno plasteniku, klizanja ili odronjavanja tla, zemljotresa, poplave, snežne lavine, udara vlastitog motornog vozila ili radne mašine, usled čega dolazi do oštećenja plastenika ili staklenika;
- 3) mraza, odnosno izmrzavanja useva ili plodova usled zastoja u dovodu električne energije ili gasa do staklenika, zbog oštećenja ili kvara;
- 4) mraza, odnosno izmrzavanja useva ili plodova nastalog usled kvara sistema za zagrevanje, odnosno usled pada spoljašnje temperature u staklenicima ili plastenicima koji nemaju sistem za zagrevanje,
- 5) povišene temperature nastale usled kvara na sistemu za zagrevanje;
- 6) grada, požara, groma ili oluje koji mogu da prouzrokuju direktne ili indirektno štete na plasteniku ili stakleniku, padom konstrukcije ili dela konstrukcije;
- 7) poplave, izlivanja vode iz vodovoda, toplovoda ili kanalizacije.

U svim navedenim slučajevima, prema uslovima „Triglav osiguranja“, osiguravajuća kuća dužna je da isplati naknadu iz osiguranja i za štete prouzrokovane oštećenjem ili uništenjem osiguranih useva i plodova prilikom sprečavanja nastupanja osiguranog događaja, odnosno u postupku spasavanja.

Početak i prestanak obaveze osiguravača – u uslovima oba osiguravajuća društva početak obaveze osiguravača definisan je opštim uslovima za osiguranje useva i plodova. Obaveza prestaje po završetku berbe, odnosno vađenja osiguranih useva i plodova, a najkasnije po isteku jedne godine od zaključenja ugovora o osiguranju. Obaveza osiguravača za naknadu iz osiguranja za useve i plodove u staklenicima ili plastenicima koji nemaju sistem za zagrevanje počinje 15. marta, a prestaje 31. oktobra tekuće godine.

Obaveza osiguranja svih useva i plodova propisana je na isti način i kod DDOR „Novi Sad“ i kod „Triglav osiguranja“, a podrazumeva obavezu osiguranika da osiguravajućim pokrićem zaštiti sve površine pod usevima i plodovima koji se gaje u svim staklenicima ili plastenicima, kao i da osigura sve rokove setve, odnosno sadnje.

Obaveze osiguranika su da redovno evidentira podatke o proizvodnom procesu u stakleniku ili plasteniku, da preduzima sve potrebne mere kako bi sprečio nastupanje osiguranog događaja, kao i da odmah prijavi osiguravajućem društvu svako oštećenje staklenika ili plastenika. Osiguranik je u obavezi i da na zalihama uvek ima rezervu materijala potrebnog za pokrivanje u količini koja čini pet procenata

²⁶ „Triglav osiguranje“ a. d. o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova u staklenicima i plastenicima*, član 2.

od ukupne zaštićene površine staklenika ili plastenika, navedeno je u uslovima osiguranja DDOR „Novi Sad“.²⁷

Utvrdjivanje ostvarenja rizika vrši se na osnovu karakteristika oštećenja na biljkama i objektima. U slučaju ostvarenja rizika od oluje, merodavan je i izveštaj hidrometeorološke službe, a u slučaju ostvarenja rizika od mraza traka termografa, navodi se u uslovima „Triglav osiguranja“.²⁸

3.1.9. Posebni uslovi za osiguranje semenskog kukuruza od gubitka kvaliteta usled jesenjeg mraza

Predmet osiguranja je kukuruz koji se proizvodi za seme (semenski kukuruz). Prema rezultatima realizovanog istraživanja, osiguranje od ovog rizika zastupljeno je samo u ponudi „Triglav osiguranja“ i DDOR „Novi Sad“.

Osigurana opasnost je rizik od gubitka semenskog kvaliteta semenskog kukuruza usled jesenjeg mraza. Pod jesenjim mrazom podrazumeva se pad temperature ispod 0° C u rasponu od 1. septembra do 10. novembra.²⁹

Uslovi za zaključenje ugovora isti su kao i kod drugih posebnih uslova, s tim što je ovde, kako se navodi u uslovima „Triglav osiguranja“, specifično to da je pokriće ove opasnosti uslovljeno i završetkom setve majčinske linije do 10. maja tekuće godine. Krajnji rok do koga se može zaključiti ova vrsta osiguranja jeste 1. jul tekuće godine, a osiguranik je u obavezi da osigura sve površine pod semenskim kukuruzom.³⁰

Početak i prestanak obaveze osiguravača – početak obaveze je 1. septembra, a prestanak 10. novembra u 00.00 časova.

Naknada iz osiguranja, prema posebnim uslovima DDOR „Novi Sad“, utvrđuje se u visini razlike između svote osiguranja, odnosno stvarne vrednosti semenskog useva, i merkantilne, kao nove upotrebne vrednosti useva.³¹

3.1.10. Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova posle izvršene žetve, odnosno berbe

Na osnovu rezultata realizovanog istraživanja, može se zaključiti da je osiguranje od ovog rizika zastupljeno u ponudi „Dunav osiguranja“, DDOR „Novi Sad“ i „Triglav osiguranja“.

²⁷ DDOR „Novi Sad“ a.d.o., Novi Sad, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova u staklenicima i plastenicima*, član 6, tačka 3.

²⁸ „Triglav osiguranje“ a. d. o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova u staklenicima i plastenicima*, član 7.

²⁹ DDOR „Novi Sad“ a.d.o., Novi Sad, *Posebni uslovi za osiguranje semenskog kukuruza od gubitka semenskog kvaliteta od jesenjeg mraza*, član 2.

³⁰ „Triglav osiguranje“ a. d. o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje semenskog kukuruza od gubitka semenskog kvaliteta od jesenjeg mraza*, član 3.

³¹ DDOR „Novi Sad“ a.d.o., Novi Sad, *Posebni uslovi za osiguranje semenskog kukuruza od gubitka semenskog kvaliteta od jesenjeg mraza*, član 5.

Predmet osiguranja su usevi i plodovi čija proizvodnja zahteva dozrevanje posle izvršene žetve, odnosno berbe.

Osigurane opasnosti su oštećenja ili uništenja useva usled nastupanja osiguranog događaja, odnosno rizika od grada, groma, požara, oluja ili poplave.³²

Početak i prestanak obaveze osiguravača – početak obaveze osigurača nastaje po isteku 24. časa dana koji je u polisi osiguranja označen kao dan početka osiguranja, ali ne pre završene berbe, odnosno žetve. Obaveza osiguravajućeg društva prestaje 15 dana po izvršenoj žetvi, odnosno berbi. Ukoliko su usevi ili plodovi preneti u ekonomsko dvorište, obaveza osiguravača produžava se za još 15 dana.³³

3.1.11. Posebni uslovi za eksperimentalno osiguranje uljane repice od zimskog izmrzavanja

Prema rezultatima sprovedenog istraživanja, ova vrsta osiguranja zastupljena je samo u ponudi „Dunav osiguranja“ i DDOR „Novi Sad“.

Predmet osiguranja je usev uljane repice.

Osigurane opasnosti su štete nastale uništenjem osigurane uljane repice usled zimskog izmrzavanja, pod kojima se smatra delovanje niskih temperatura u periodu od 1. decembra do 1. marta.³⁴ U uslovima „Dunav osiguranja“ precizirano je da se pod zimskim izmrzavanjem podrazumeva nepovoljno delovanje niskih temperatura vazduha ispod -14° C, kao kritične temperature za uljanu repicu. Prema uslovima ovog osiguravajućeg društva, osigurane opasnosti su štete nastale uništenjem osigurane uljane repice u periodu od 1. decembra do 15. marta.³⁵

Uslovi za zaključenje ugovora podrazumevaju da se ovo osiguranje može zaključiti samo za usev uljane repice zasejan u optimalnom roku, što znači od 1. do 20. septembra. Osiguranje od ove opasnosti može se zaključiti najkasnije do 30. novembra tekuće godine.³⁶

3.1.12. Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od gubitka semenskog kvaliteta

Prema rezultatima sprovedenog istraživanja, osiguranje od ovog rizika na domaćem tržištu poljoprivrednog osiguranja nalazi se samo u ponudi DDOR „Novi Sad“ i „Triglav osiguranja“.

³² „Dunav osiguranje“ a.d.o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova posle izvršene žetve, odnosno berbe*, član 2.

³³ „Triglav osiguranje“ a. d. o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova posle izvršene žetve, odnosno berbe*, član 4.

³⁴ DDOR „Novi Sad“ a.d.o., Novi Sad, *Posebni uslovi za eksperimentalno osiguranje uljane repice od zimskog izmrzavanja*, član 2.

³⁵ „Dunav osiguranje“ a.d.o., Beograd, *Posebni uslovi za eksperimentalno osiguranje uljane repice od zimskog izmrzavanja*, član 2.

³⁶ DDOR „Novi Sad“ a. d. o., Novi Sad, *Posebni uslovi za eksperimentalno osiguranje uljane repice od zimskog izmrzavanja*, član 3.

Predmet osiguranja su usevi i plodovi priznatih sorti i hibrida, koji se osiguravaju po opštim uslovima za osiguranje useva i plodova, ukoliko služe za proizvodnju semena.³⁷

Osigurana opasnost (rizik) jeste gubitak semenskog kvaliteta osiguranih useva i plodova usled ostvarenja osiguranih rizika u skladu sa opštim uslovima za tu vrstu pokrića, kao i dopunskih rizika, u skladu sa posebnim uslovima, ukoliko su ovi rizici osigurani i od gubitka semenskog kvaliteta. Da bi se ovo osiguranje zaključilo, neophodno je da usevi i plodovi pre ostvarenja pokrivenog rizika imaju sve osobine semenskog materijala.³⁸

Naknada iz osiguranja utvrđuje se u visini razlike između stvarne vrednosti semenskog useva i njegove merkantilne, odnosno nove upotrebne vrednosti.³⁹

3.1.13. Posebni uslovi za osiguranje stonog grožđa od gubitka količine i kvaliteta

Osiguranje od ovog rizika veoma je rasprostranjeno na domaćem tržištu poljoprivrednog osiguranja, a na osnovu rezultata istraživanja sprovedenog u ovom radu, vidi se i da je zastupljeno u analiziranim ponudama sva četiri posmatrana osiguravajuća društva.

Predmet osiguranja je stono grožđe u intenzivnim zasadima, a *osigurane opasnosti* su rizici od gubitka količine i kvaliteta prinosa usled grada.

Uslov za zaključivanje ovog osiguranja jeste da se ekonomskom zaštitom obuhvate sve površine pod stonim grožđem koje se nalaze u posedu jednog osiguranika.⁴⁰

Početak obaveze osiguravača za štete prouzrokovane gubitkom kvaliteta i količine u skladu je sa opštim uslovima za osiguranje useva ili plodova, ali ne pre početka formiranja bobica.

Prestanak obaveze osiguravača da plati naknadu iz osiguranja nastupa po izvršenoj berbi.⁴¹

Razredi oštećenja su specifična odredba ove vrste osiguranja i nalaze se u analiziranim uslovima sva četiri osiguravajuća društva (DDOR „Novi Sad“, „Dunav osiguranje“, „Đenerali osiguranje“ i „Triglav osiguranje“). U skladu sa ovom odredbom,

³⁷ DDOR „Novi Sad“ a. d. o., Novi Sad, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od gubitka semenskog kvaliteta*, član 1.

³⁸ „Triglav osiguranje“ a. d. o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od gubitka semenskog kvaliteta*, član 2.

³⁹ DDOR „Novi Sad“ a. d. o., Novi Sad, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od gubitka semenskog kvaliteta*, član 4; Triglav osiguranje a. d. o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od gubitka semenskog kvaliteta*, član 4.

⁴⁰ „Đenerali osiguranje Srbija“ a. d. o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje stonog grožđa od gubitka količine i kvaliteta*, član 1-3.

⁴¹ DDOR „Novi Sad“ a.d.o., Novi Sad, *Posebni uslovi za osiguranje stonog grožđa od gubitka količine i kvaliteta*, član 4.

stono grožđe se, u slučaju nastupanja osigurane opasnosti, razvrstava u dva razreda oštećenja: (1) prvi razred oštećenja, gde se razvrstavaju neoštećeni, kao i gradom neznatno i površinski oštećeni grozdovi; (2) drugi razred oštećenja, gde se svrstavaju gradom oštećeni, ali upotrebljivi grozdovi.⁴² U uslovima „Dunav osiguranja“ precizirano je da u prvom razredu oštećenja ima ne manje od 20 odsto oštećenih bobica, a u drugom razredu ne više od 20 procenata oštećenih bobica.⁴³

Naknada iz osiguranja – Procenom štete utvrđuje se posebno kolika je šteta u gubitku količine, a kolika u gubitku kvaliteta. Šteta u gubitku količine utvrđuje se na osnovu procenta potpuno uništenih bobica i grozdova, a za ostatak prinosa utvrđuje se šteta u gubitku kvaliteta. U uslovima osiguranja DDOR „Novi Sad“ navedeno je da osiguravajuće društvo isplaćuje naknadu iz osiguranja u visini 50 procenata od svote osiguranja, za deo prinosa koji je deklasiran iz prvog i drugog razreda. Takođe, uslovima osiguranja ove osiguravajuće kuće propisano je da se zbirom procenta gubitka količine i procenta gubitka kvaliteta dobija ukupan procenat naknade iz osiguranja, kao i da osiguravajuće društvo, ukoliko ukupna šteta iznosi pet procenata ili manje, ne isplaćuje naknadu iz osiguranja.⁴⁴

3.1.14. Posebni uslovi za osiguranje plodova voća od gubitka količine i kvaliteta

Osiguranje od ovog rizika zastupljeno je u ponudi sva četiri osiguravajuća društva čiji su uslovi osiguranja bili predmet istraživanja u ovom radu.

Prema uslovima osiguranja DDOR „Novi Sad“, *predmet osiguranja* su plodovi jabuka, krušaka i bresaka u intenzivnim zasadima. U skladu sa uslovima „Dunav osiguranja“ i „Triglav osiguranja“, predmet osiguranja mogu da budu i kajsije i šljive, a prema uslovima „Đenerali osiguranja“ i višnje i trešnje.⁴⁵

Osigurane opasnosti obuhvataju štete prouzrokovane gubitkom količine i kvaliteta prinosa od rizika grada, navodi se u analiziranim uslovima osiguranja sva četiri osiguravajuća društva.

Razredi oštećenja. Kao i kod osiguranja stonog grožđa od rizika gubitka količine i kvaliteta, i voće koje je predmet ovog osiguranja, u slučaju nastanka osiguranog

⁴² „Triglav osiguranje“ a. d. o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje stonog grožđa od gubitka količine i kvaliteta*, član 5.

⁴³ „Dunav osiguranje“ a.d.o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje stonog grožđa od gubitka količine i kvaliteta*, član 5.

⁴⁴ DDOR „Novi Sad“ a.d.o., Novi Sad, *Posebni uslovi za osiguranje stonog grožđa od gubitka količine i kvaliteta*, član 6.

⁴⁵ DDOR „Novi Sad“ a.d.o., Novi Sad, *Posebni uslovi za osiguranje plodova voća od gubitka količine i kvaliteta*, član 1; „Dunav osiguranje“ a.d.o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje plodova voća od gubitka količine i kvaliteta*, član 1; „Triglav osiguranje“ a. d. o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje plodova voća od gubitka količine i kvaliteta*, član 1; „Đenerali osiguranje Srbija“ a. d. o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje plodova voća od gubitka količine i kvaliteta*, član 1.

slučaja, može da se razvrsta u razrede oštećenja. Prema uslovima osiguranja DDOR „Novi Sad“, postoje tri razreda oštećenja za jabuke i kruške i dva razreda oštećenja za breskve.⁴⁶ Slično je i kod drugih osiguravajućih društava, a razlike su samo u vrsti voća koje je predmet osiguranja.

Utvrđivanje naknade iz osiguranja realizuje se u procentu od svote osiguranja i u zavisnosti od razreda oštećenja pojedinog voća, navodi se u uslovima „Dunav osiguranja“, a na sličan način ova odredba definisana je i kod drugih osiguravajućih društava, čiji su uslovi osiguranja bili predmet analize.⁴⁷ Prema analiziranim uslovima sva četiri osiguravača, propisano je da se odšteta ne plaća ukoliko ukupna šteta iznosi pet procenata od svote osiguranja, ili manje.

3.1.15. Posebni uslovi za osiguranje stabala voćaka i čokota vinove loze – zasada u rodu

Osiguranje od ovog rizika nalazi se u ponudi sva četiri osiguravajuća društva čije smo uslove osiguranja istraživali i analizirali.

Predmet osiguranja su zasadi voćaka (voćnjaci) i vinove loze (vinogradi) u rodu. Kod voćaka su osigurana stabla, a kod vinograda čokoti.

Prema uslovima „Triglav osiguranja“, *osigurane opasnosti* su uništenje stabala ili čokota od grada, požara, groma, oluje, snežne lavine, nagomilavanja snega i leda u krošnji, kao i odronjavanja ili klizanja tla. Obaveza naknade štete postoji samo za potpuno uništena stabla ili čokote. Prema citiranim uslovima, osiguravajuće društvo nije u obavezi da naknadi troškove saniranja zemljišta koje se odronjava.⁴⁸

Suma osiguranja se utvrđuje po jednom stablu, odnosno čokotu, kao i za ukupnu površinu, i to posebno za svaku godinu u okviru perioda osiguranja, navodi se u uslovima „Đenerali osiguranja“. Prema uslovima tog osiguravajućeg društva, svota osiguranja ne može da bude veća od neotpisane knjigovodstvene vrednosti voćnjaka, odnosno vinograda.⁴⁹

Početak i prestanak obaveze osiguravača utvrđen je kao i kod drugih posebnih uslova za osiguranje useva i plodova, s tim što je za osiguranje od ovog rizika specifično da se ne može zaključiti na duži period od jedne godine, navodi se u uslovima „Dunav osiguranja“.⁵⁰

⁴⁶ DDOR „Novi Sad“ a.d.o., Novi Sad, *Posebni uslovi za osiguranje plodova voća od gubitka količine i kvaliteta*, član 4.

⁴⁷ „Dunav osiguranje“ a.d.o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje plodova voća od gubitka količine i kvaliteta*, član 6.

⁴⁸ „Triglav osiguranje“ a. d. o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje stabala voćaka i čokota vinove loze – zasada u rodu*, član 2.

⁴⁹ „Đenerali osiguranje Srbija“ a. d. o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje stabala voćaka i čokota vinove loze – zasada u rodu*, član 3.

⁵⁰ „Dunav osiguranje“ a.d.o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje stabala voćaka i čokota vinove loze – zasada u rodu*, član 4.

Utvrđivanje i procena štete i naknade iz osiguranja definisani su na isti način u analiziranim uslovima sva četiri osiguravajuća društva. Nastale štete utvrđuju se i procenjuju u odgovarajućim agrotehničkim rokovima, a najkasnije do početka sledeće vegetacije. Ukoliko je od ukupnog broja stabala ili čokota uništeno njih više od 50 procenata, smatra se da je nastala potpuna šteta na zasadu u celini i u tom slučaju naknada iz osiguranja utvrđuje se prema vrednosti ukupnog broja stabala ili čokota, na celom osiguranom zasadu.⁵¹

3.1.16. Posebni uslovi za osiguranje stabala voćaka i čokota vinove loze – mladih zasada do stupanja u rod

Na osnovu rezultata sprovedenog istraživanja, može se zaključiti da je ova vrsta osiguranja zastupljena u svim analiziranim uslovima, odnosno ponudama četiri vodeća osiguravajuća društva koja posluju na domaćem tržištu.

Predmet osiguranja su, prema uslovima „Đenerali osiguranja“, a isto je i kod drugih osiguravajućih društava, mladi zasadi voćnjaka i vinove loze od zasađivanja do stupanja u rod, odnosno do prevođenja u osnovno sredstvo.⁵²

Osigurane opasnosti (rizici) iste su kao i kod uslova osiguranja analiziranih u prethodnoj tački. Prema uslovima „Triglav osiguranja“, razlika je jedino u tome što je osiguravajuće društvo, u skladu sa ovim uslovima osiguranja, u obavezi da isplati naknadu i za oštećena stabla ili čokote, a ne samo za one potpuno uništene. Naknada se isplaćuje u visini vanrednih troškova spasavanja predmeta osiguranja.⁵³

Suma osiguranja utvrđuje se po jednom stablu ili čokotu, kao i za ukupnu površinu, i to posebno za svaku godinu trajanja osiguranja, odnosno podizanja zasada. Svota osiguranja utvrđuje se na osnovu ukupnih troškova ulaganja, koje čine svi troškovi od prve godine podizanja zasada, zaključno s planiranim izdacima za tekuću godinu.⁵⁴

Početak i prestanak obaveze osiguravača definisan je kao i kod drugih uslova za osiguranje useva i plodova.

Utvrđivanje i procena štete i naknade iz osiguranja – procenom štete utvrđuje se broj potpuno ili delimično oštećenih stabala, odnosno čokota. Potpuno uništenim stablima ili čokotima smatraju se ona (oni) koja su se potpuno osušila ili postala nesposobna za dalji rast i proizvodnju, a delimičnom štetom stabla i čokoti koji su oštećeni, ali su sposobni za dalju vegetaciju i proizvodnju.

⁵¹ DDOR „Novi Sad“ a.d.o., Novi Sad, *Posebni uslovi za osiguranje stabala voćaka i čokota vinove loze – zasada u rodu*, član 5.

⁵² „Đenerali osiguranje Srbija“ a. d. o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje stabala voćaka i čokota vinove loze – mladih zasada do stupanja u rod*, član 1.

⁵³ „Triglav osiguranje a. d. o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje stabala voćaka i čokota vinove loze – mladih zasada do stupanja u rod*, član 2.

⁵⁴ DDOR „Novi Sad“ a.d.o., Novi Sad, *Posebni uslovi za osiguranje stabala voćaka i čokota vinove loze – mladih zasada do stupanja u rod*, član 3.

Prema uslovima „Dunav osiguranja“, smatra se da je nastala potpuna šteta zasada u celini ako je od ukupnog broja stabala ili čokota potpuno uništeno njih 60 odsto u prvoj godini vegetacije, 50 odsto u drugoj godini vegetacije, odnosno 40 odsto u kasnijim godinama vegetacije. Prema citiranim uslovima „Dunav osiguranja“, visina naknade iz osiguranja utvrđuje se ovako: (a) ako je nastala potpuna šteta, u visini troškova podizanja i nege zasada ostvarenih do momenta nastanka štete, ali najviše do iznosa svote osiguranja; (b) ako je šteta delimična, u visini vanrednih troškova potrebnih za spasavanje oštećenog zasada, ukoliko je to dogovoreno između osiguravajućeg društva i osiguranika; ti troškovi naknađuju se najviše do 25 odsto od iznosa svote osiguranja.⁵⁵

4. Zaključak

Na osnovu realizovanog istraživanja, može se zaključiti da na tržištu poljoprivrednog osiguranja u Srbiji postoji zadovoljavajuća ponuda osiguranja biljnih proizvoda. U analiziranim ponudama četiri vodeća osiguravajuća društva u ovoj vrsti osiguranja, u okviru opštih i posebnih uslova za osiguranje, nalazi se osiguranje od najznačajnijih rizika po biljnu proizvodnju. Dakle, može se zaključiti da poljoprivrednici imaju mogućnosti da kvalitetno osiguraju svoju proizvodnju, odnosno da se razlozi za nedovoljnu razvijenost poljoprivrednog osiguranja u Srbiji ne nalaze na strani ponude, već je, kao i kod većine drugih vrsta osiguranja na domaćem tržištu, potrebno podstaći i razviti tražnju.

Na osnovu realizovanog istraživanja, može se zaključiti i da je u cilju razvoja i približavanja mogućnosti osiguranja poljoprivrede kod nas aktuelnim inostranim iskustvima potrebno uvećati ponudu od rizika suše i gubitka prihoda, s obzirom na to da se ova pokriva trenutno nalaze samo u ponudi jednog osiguravača.

Literatura

- DDOR Novi Sad a.d.o., Novi Sad, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od prolećnog mraza.*
- DDOR Novi Sad, a.d.o., *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova u staklenicima i plastenicima.*
- DDOR Novi Sad a.d.o., Novi Sad, *Posebni uslovi za osiguranje semenskog kukuruza od gubitka semenskog kvaliteta od jesenjeg mraza.*
- DDOR Novi Sad a.d.o., Novi Sad, *Posebni uslovi za eksperimentalno osiguranje uljane repice od zimskog izmrzavanja.*

⁵⁵ „Dunav osiguranje“ a.d.o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje stabala voćaka i čokota vinove loze – mladih zasada do stupanja u rod*, član 5.

- DDOR Novi Sad a. d. o., Novi Sad, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od gubitka semenskog kvaliteta.*
- DDOR Novi Sad a.d.o., Novi Sad, *Posebni uslovi za osiguranje stonog grožđa od gubitka količine i kvaliteta.*
- DDOR Novi Sad a.d.o., Novi Sad, *Posebni uslovi za osiguranje plodova voća od gubitka količine i kvaliteta.*
- DDOR Novi Sad a.d.o., Novi Sad, *Posebni uslovi za osiguranje stabala voćaka i čokota vinove loze – zasada u rodu.*
- DDOR Novi Sad a.d.o., Novi Sad, *Posebni uslovi za osiguranje stabala voćaka i čokota vinove loze – mladih zasada do stupanja u rod.*
- Dunav osiguranje a.d.o., Beograd, *Posebni uslovi za eksperimentalno osiguranje uljane repice od zimskog izmrzavanja.*
- Dunav osiguranje a.d.o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od poplava.*
- Dunav osiguranje a.d.o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova posle izvršene žetve, odnosno berbe.*
- Dunav osiguranje a.d.o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje stonog grožđa od gubitka količine i kvaliteta.*
- Dunav osiguranje a.d.o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje plodova voća od gubitka količine i kvaliteta.*
- Dunav osiguranje a.d.o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje stabala voćaka i čokota vinove loze – zasada u rodu.*
- Dunav osiguranje a.d.o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje stabala voćaka i čokota vinove loze – mladih zasada do stupanja u rod.*
- Đenerali osiguranje Srbija a.d.o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od rizika suše.*
- Đenerali osiguranje Srbija a.d.o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od rizika prekomernih padavina.*
- Đenerali osiguranje Srbija a.d.o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od rizika gubitka prihoda.*
- Đenerali osiguranje Srbija a.d.o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od opasnosti zimskog mraza.*
- Đenerali osiguranje Srbija a. d. o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje stonog grožđa od gubitka količine i kvaliteta.*
- Đenerali osiguranje Srbija a. d. o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje plodova voća od gubitka količine i kvaliteta.*
- Đenerali osiguranje Srbija a. d. o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje stabala voćaka i čokota vinove loze – zasada u rodu.*
- Đenerali osiguranje Srbija a. d. o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje stabala voćaka i čokota vinove loze – mladih zasada do stupanja u rod.*

- Iturrioz R, *Agricultural Insurance, Example Series on Insurance*, Washington, DC, 2009, p. 11.
- Lotze-Campen H, *Climate change, population growth, and crop production: An overview*, In: Yadav S.S. et al. (Eds.), *Crop adaptation to climate change*, Wiley, Hoboken, NJ, 2011, p. 9.
- Petrevska M, Toscano B, Milošev D, *Osiguranje biljne proizvodnje*, Beoknjiga, Beograd, 2010, str. 1.
- *Priručnik za praksu u osiguranju i reosiguranju DDOR Novi Sad*, Financing centar, Novi Sad, 1996, str. 245.
- *Priručnik za obuku za polaganje stručnog ispita za sticanje zvanja ovlašćenog posrednika i ovlašćenog zastupnika u osiguranju*, Privredna komora Srbije, Beograd, 2015, str. 397.
- Radović G, *Poljoprivredno osiguranje kao moguća vrsta obaveznog osiguranja u Republici Srbiji*, Doktorska disertacija, Univerzitet „Džon Nezbit“, Beograd, Fakultet za poslovne studije, Beograd, 2016, str. 215-220.
- Sivakumar M.V.K, Motha R. P, *Managing weather and climate risks in agriculture*, Springer Verlag Berlin and Heidelberg, Berlin, Germany, 2010, p. 536.
- *Svet osiguranja*, „Ponuda tanka, a pomalo i nepristojna“, broj 3/2016, 2016, str. 29.
- Swiss Re, *Product innovation in non-life insurance markets*, Sigma, Vol. 4, 2011, p. 1.
- Triglav osiguranje a.d.o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od prolećnog mraza*.
- Triglav osiguranje a.d.o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od oluje*.
- Triglav osiguranje a. d. o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova u staklenicima i plastenicima*.
- Triglav osiguranje a. d. o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje semenskog kukuruza od gubitka semenskog kvaliteta od jesenjeg mraza*.
- Triglav osiguranje a. d. o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova posle izvršene žetve, odnosno berbe*.
- Triglav osiguranje a. d. o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje useva i plodova od gubitka semenskog kvaliteta*.
- Triglav osiguranje a. d. o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje stonog grožđa od gubitka količine i kvaliteta*.
- Triglav osiguranje a. d. o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje plodova voća od gubitka količine i kvaliteta*.
- Triglav osiguranje a. d. o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje stabala voćaka i čokota vinove loze – zasada u rodu*.

G. Radović: Komparativna analiza posebnih uslova za osiguranje biljne proizvodnje na tržištu poljoprivrednog osiguranja u Srbiji

- Triglav osiguranje a. d. o., Beograd, *Posebni uslovi za osiguranje stabala voćaka i čokota vinove loze – mladih zasada do stupanja u rod.*
- Žarković N, *Pojmovnik osiguranja*, Skonto, Novi Sad, 2013, str. 252.
- Žarković N., Miloradić J, Samardžić S, „The Risk of Drought in Crop Production Insurance”, *Economics of Agriculture*, 63 (4) 2016, 2016, p. 1301.